

Libellenavonden in Utrecht

De komende maanden zullen we in Utrecht elke eerste maandagavond van de maand met libellenmensen bij elkaar komen in het projecthuis (achter Simon Bolivarstraat 89, Utrecht). Elke avond met een thema. De voorlopige opzet van dit programma (waarbij iedereen welkom is) staat hieronder.

Geïnteresseerden kunnen gewoon langskomen. Neem notitieboekjes, artikelen, larvenhuidjes, boeken, dia's over het onderwerp mee. Voor de dia's geldt: maak wel een selectie.

Maandag 4 oktober 1999 om 19.30 projecthuis.

Thema: **Noord-Amerika**.

Welke libellensoorten komen daar voor, welke zijn hetzelfde als in Europa en welke soorten kunnen als zustersoorten worden beschouwd. Zijn er grote verschillen in het voorkomen bij die overeenkomstige soorten? Is de diversiteit in Noord-Amerika groter dan in Europa en vanwaar deze verschillen.

Maandag 1 november 1999 om 19.30 projecthuis.

Thema: **Frankrijk**.

Veel mensen gaan zomers naar Frankrijk. Welke soorten kan je daar verwachten. Zijn er verschillen in biotoopkeuze bij de soorten die ook in Nederland voorkomen? Verder excursieboekjes mee: als je gegevens hebt, gaan we die zodanig opschrijven (of invoeren in de computer) zodat ze gebruikt kunnen worden bij het samenstellen van de toekomstige Franse atlas.

Maandag 6 december 1999 om 19.30 projecthuis.

Thema: **groot/klein**.

De Blauwe breedscheenjuffer *Platycnemis pennipes* wordt kleiner naar het zuiden toe (als het warmer wordt), de Zwarte heidelibel *Sympetrum danae* wordt hoog in de bergen juist kleiner (als het kouder wordt). Wat zijn de mechanismen die de grootte van libellen beïnvloeden. Zijn er regels te bedenken. Neem alle larvenhuidjes mee van de Viervlek Libellula quadrimaculata die je hebt: zijn er verschillen te ontdekken in grootte in het seizoen of van de voedselrijkdom van het water (in de duinen anders dan op vennen?).

Waar?

Het projecthuis ligt in de nieuwe Utrechtse wijk Voordorp aan het noordoosten van de stad.

Met het openbaar vervoer is het projecthuis op de volgende manier te bereiken. Vanaf Utrecht CS bus 5 naar Voordorp (gaat minimaal 4 maal per uur). Uitstappen bij de halte Simon Bolivarstraat. Daarna de Simon Bolivarstraat inlopen. De derde zijstraat even rechts inslaan en na twintig meter door het groene hek naar links. Midden tussen de huizen ligt in een klein parkje het projecthuis.

Vragen

Voor vragen over deze avonden kan je contact opnemen met Marcel Wasscher
030-2517882 of m.wasscher@broekhuis.nl.

De Maanwaterjuffer *Coenagrion lunulatum* in de Noord-Hollandse duinen

De Maanwaterjuffer *Coenagrion lunulatum* is een soort die waarschijnlijk bij veel mensen redelijk onbekend is. De soort wordt nog wel eens gemist, daar ze vrij veel boven open water verblijft, en dan meestal gemengd voorkomt met de Watersnuffel, *Enallagma cyathigerum*. Maanwaterjuffers zijn echter wat kleiner, en veel donkerder op het achterlijf. Ook de groene onderkant van ogen en borststuk valt op. Op de binnenlandse zandgronden is het een plaatselijk vrij talrijke soort, maar van de duinen was tot voor kort slechts één waarneming bekend. Liefwinck (je zou haast zeggen: wie anders) ving een mannetje op 22 mei 1920 in de Schoorlse duinen. De eerste auteur (PE) was daarom ook blij verrast een mannetje te zien vliegen op 17 mei 1998, in de duinen van Texel (bij Den Hoorn, de ZZW kant van het eiland). Het individu werd niet gevangen, en de waarneming werd met enige scepsis door andere waarnemers ontvangen. Op 30 mei dat jaar ving PE echter weer een mannetje, nu op een plas enige kilometers verderop. Het leek erop dat *C. lunulatum* toch niet onmogelijk was in de duinen, en voorzichtig werd al geopperd dat er zelfs een populatie zou kunnen zitten.

De verwachtingen voor 1999 waren dus gezet, en inderdaad zijn er weer verschillende individuen in de duinen bij Den Hoorn gezien: op 28 mei 2 mannetjes op verschillende plasjes, en op 14 en 19 juni 1 mannetje op een derde plasje. Interessant genoeg zijn 2 van de 3 plasjes waar de soort in 1999 is gezien, dezelfde 2 plasjes waar de soort in 1998 is gezien (terwijl veel meer wateren regelmatig worden bezocht). Zou er dus toch een populatie zitten? Er werden echter geen vrouwtjes gevonden, en 3 mannetjes (ervan uitgaande dat de 2 mannetje van 14 en 19 juni op hetzelfde plasje maar 1 individu betrof) is wel erg weinig. Het biotoop klopt wel met het biotoop waar ze van bekend zijn: open water met een vrij uitgebreide vegetatie van in het water staande biezen. Maar ook zwervers zullen natuurlijk het liefst het specifieke biotoop opzoeken. Daarom wordt er toch aan herhaalde influx van zwervers gedacht. Er zijn 2 argumenten die dat ondersteunen. Ten eerste stammen de waarnemingen uit een periode dat ook de Noordse witsnuitlibel *Leucorrhinia rubicunda* werd waargenomen, met in totaal 13 individuen. Deze soort komt voor een groot deel met *C. lunulatum* voor, niet alleen in hetzelfde biotoop maar vooral ook in hetzelfde gebied. De meeste libellen worden met oostenwind aangevoerd, en oostwaarts van Texel ligt o.a. Drenthe, zeer rijk aan beide genoemde soorten. Ten tweede trof de tweede auteur (HN) op 9 mei 1999 ook een mannetje aan in de duinen ten zuiden van Bergen aan Zee. Ook dit individu had een geschikt biotoop uitgezocht, een ongeveer 3 jaar geleden uitgegraven duinvallei met een begroeiing van russen en zeggen. Het lijkt er echter niet op dat de soort hier een populatie heeft. Voorlopig lijkt ons dan ook de conclusie gerechtvaardigd dat *C. lunulatum* weliswaar de duinen weet te bereiken, maar zich er (nog) niet voortplant. Uiteraard is dit in de toekomst niet onmogelijk. Veel plasjes in de duinen lijken geschikt. Plasjes ten noorden van Bergen zijn bovendien kalkarm en vrij voedselarm, vergelijkbaar met plasjes uit het binnenland dus. De laatste jaren wordt er vrij veel vergraven en 'vernat'